

בבא מציעא י'

עולא אמר לר"נ משנתנו כשאמר
תחילה וכן משמע מהסיפא

הגמרא הביאה שעולא אמר, שמחלוקת חכמים
ורבי אליעזר במי שליקט את הפאה לעני,
מדברת בעשיר שזכה לעני, אבל מעני לעני אומרים מיגו דזכי לנפשיה זכי
לחבריה. ואמר לו רב נחמן, שלכאורה יש ראייה ממשנתנו שנחלקו בעני ועני, ממה
ששנינו במשנה, היה רוכב על גבי בהמה וביקש מחברו שיביאנה לו וחברו נטלה
ואמר אני זכיתי בה, זכה בה. והרי כולם נחשבים כעניים לגבי מציאה, והמשנה
היא כחכמים שלא קנה חברו. וכעת דוחה הגמרא, שהמשנה מדברת כשאמר,
מתחילה הגבהתי אותה לצרכי ולא לצורךך. אבל המגביה מציאה לחברו, זכה
חברו. וכן מסתבר ממה שכתוב בסיפא, אם משנתנה לו אמר אני זכיתי בה תחילה,
לא אמר כלום. והרי בסיפא פשוט שהוא אומר זכיתי בה משעה שהגבהתי אותה.
שהרי אם תחילה בסיפא אינו משעת הגבהה, אלא התכוונתי לזכות לפני שנתתי
לך, לא צריך לומר במפורש תחילה. שהרי מסתבר שאמר לו, משעת הגבהה אני
זכיתי בה. שהרי אם אינו יכול לומר אני זוכה עכשיו כשאינה בידו. אלא המשנה
אומרת תחילה, לומר שגם ברישא אמר לו שזכה בה מתחילה, והסיפא אומרת
שאם אמר אותה טענה אחרי שאינה בידו, לא אמר כלום, כיון שכשנתנה לו גילה
שהגביה אותה לצורך חברו.

ורב נחמן יאמר, שהסיפא אומרת שאם משנתנה לו אמר תחילה, לגלות לנו
שברישא לא אמר אני זכיתי בה תחילה. הסיפא שאי אפשר להעמיד בלא תחילה
אומרת שאם הוא אמר אני זכיתי בה תחילה לפני שנתתיה לך לא אמר כלום, מפני
שכשנתנה לו גילה דעתו שזכה בה לצורך חברו. והרישא אומרת, שאף על פי
שלא אמר שזכה בה תחילה, זכה בה לעצמו ולא לחבירו.

ר"נ ור"ח אמרו המגביה מציאה לחברו לא קנה
חברו תופס לבע"ח במקום שחב לאחרי' לא קנה

אמרו רב נחמן ורב חסדא, המגביה
מציאה לחברו לא קנה חברו¹⁰⁴, מפני
שהוא 'תופס לבעל חוב במקום שחב לאחריים', הוא כאדם הבא מעצמו ותופס ממון
חברו בשביל חוב שהוא חייב לאחרי לפני שנושים אחרים יתפסו ממנו, וגורם להם
הפסד בתפיסתו. והתופס לבעל חוב במקום שחב לאחריים לא קנה, מפני שאינו

104 התוס' הקשו שמהגמרא במסכת ביצה במילא מים ונתן לחברו שתולה את מח' ר"נ ור"ש נראה שר"נ סובר
שהמגביה מציאה לחברו קנה חברו. ולפי רש"י שגורס שם מר סבר קני ומר סבר לא קני י"ל שר"נ סבר שגם
המגביה לא קנה ולכן כשהממלא נתן לחברו את המים חברו קנאם, ור"ש סבר שכיון שחברו לא קנה הממלא קנה.
ור"ת מפרש ששם ר"נ מודה שהמגביה לחברו קנה חברו. מפני שיש הרבה מים ואינו חב לאחריים. ועוד אמר
ר"ת שאפשר לגרוס חברו, ר"נ סובר שחברו לא קנאם וגם הממלא לא קנאם וכשנתן לחברו הם כרגליו ור"ש סבר
שאם היה זוכה לעצמו חברו היה קונה משום מיגו דזכי לנפשיה זכי לחבריה, ולכן לענין תחומין כשזכה לחברו
הוא כמו שזכה לנפשו. תוס'.

יכול לחוב לאחרים כשלא התמנה שליח לכך¹⁰⁵.

מציאת פועל לעצמו כשאמר נכש לי היום א' והקשה רבא לרב נחמן¹⁰⁶ ממה ששנינו עשה עמי מלאכה מציאתו לבעה"ב

בברייתא, מציאת פועל לעצמו. במה דברים אמורים, שאמר לו בעל הבית נכש עמי היום עדור עמי היום. אבל אמר לו עשה עמי מלאכה היום, מציאתו של בעל הבית? אמר לו רב נחמן, פועל ידו כיד בעל הבית. הקשה לו רבא, הרי רב אמר שפועל יכול לחזור בו אפילו בחצי היום? אמר לו רב נחמן, כל זמן שהפועל לא חזר בו ידו כיד בעל הבית. והוא יכול לחזור בו מפני שכתוב: "כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים, עֲבָדֵי הֵם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם" ולא עבדים לעבדים¹⁰⁷.

א"ר המגביה מציאה לחברו אמר רבי חייא בר אבא בשם רבי יוחנן, המגביה מציאה קנה חברו לחבירו קנה חבירו¹⁰⁸. ואם תאמר שקשה על דבריו ממשנתנו שאומרת שאם אני זכיתי בה הוא זכה בה ולא חברו, ואפילו שהגביה את המציאה עבור חברו. יש לומר שהמשנה מדברת כשכשחברו ראה את המציאה אמר לו תנה לי, ולא אמר לו זכה לי¹⁰⁹ בהגבהתך. ולא עשאו שליח לקנות עבורו בהגבתו עד שעת הנתינה. והרי המגביה חזר בו מהשליחות לפני הנתינה וזכה בה לעצמו.

משנה

ראה את המציאה ונפל עליה, ובא אחר והחזיק בה, זה שהחזיק בה זכה בה.

גמרא

אמר ריש לקיש בשם רבי אבא כהן ברדלא, ארבע אמות של אדם קונות לו בכל מקום¹¹⁰. חכמים תקנו שאם יש סביבותיו דבר של הפקר הוא קונה אותו, כדי שלא יבוא לידי ריב. ואומרת הגמרא, שאמר אביי, שרבי חייא בר יוסף הקשה על כך מדין פאה. ורבא אמר, שרבי יעקב ברבי אידי הקשה מדין נזיקין.

105 רש"י מפרש שהתופס לבע"ח במקום שחב לאחרים לא קנה משום שאותו הנושה לא עשאו לשליח. התוס' הקשו על דבריו שמהגמרא בפרק הכותב בכתובות ביימר בר חשו נראה שתופס לאחרים לא קנה אפילו כשעשאו שליח. תוס'.

106 אע"ג שלעיל רבא דחה את הדיוק של רמי בר מחא ומשמע שרבא סובר שהמגביה מציאה לחברו לא קנה חברו. שמא כאן רבא קיבל את דברי רב נחמן. תוס'.

107 התוס' כתבו שמותר לאדם להשכיר את עצמו. ועובר על "עבדי הם" רק אם מכר עצמו לעבד עברי שאינו יכול לחזור בו, ואינו יוצא קודם זמנו אלא בשטר שחרור. תוס'. והג' מר' אוסר ביותר מ=ג' שנים. הגהות הגר"א, ועיין במה שכתב בחו"מ סי' של"ג ס' י"ב.

108 אע"ג שר"י סובר בפרק הכותב ובגיטין שתופס לבע"ח אינו קונה. י"ל שהוא רק כשהלוה לא חייב כלום לתופס ולא שייך לומר מיגו דזכי לנפשיה, אבל במגביה מציאה לחברו קנה חברו. תוס'.

109 אע"ג שר"י אמר בגיטין כל האומר תנו כאומר זכו י"ל שכשדעת אחרת מקנה אותו הדין שונה. תוס'.

110 הגמרא בפ' אלו נערות אומרת בגונב כיס בשבת והיה מגרר ויוצא פטור מפני שאיסור שבת וגניבה באים כאחת. ומקשה אי דאפקיה לרה"ר איסור שבת איכא גניבה ליכא. והרי ד"א קונות לו. וי"ל שחכמים לא תקנו ד"א בגניבה אלא במציאה שלא יבואו לריב, ובגט משום עיגונא. תוס'.

ר"ח ב"י הק' מנטל מקצת פאה זרק אין לו בה ומבארת הגמרא את קושיותיהם. אביי נפל עליה פירס טליתו מעבירין אותו ממנה

ששנינו במשנה במסכת פאה, נטל מקצת פאה וזרק על השאר אין לו בה כלום. נפל עליה, פירס טליתו עליה, מעבירין אותה הימנה¹¹¹. וכן בעומר בשכחה. ואם ארבע אמות קונות לאדם בכל מקום, יקנו לו ארבע אמות? עונה הגמרא, שהוא לא אמר יקנו לי. וכיון שנפל על הפאה, גילה דעתו שהוא רוצה לקנות בנפילה ולא בארבע אמות. רב פפא אמר, מה שחכמים תקנו ארבע אמות זה במקום אחר. בסימטא, ברשות הרבים, או בצידי רשות הרבים, והיא הפקר לרבים למשוך לתוכה. שהם רשות לכל אדם. אבל לא בשדה של בעל הבית. ואפילו שהתורה זכתה לעני ללכת בשדה ולקחת פאה, לא זכתה לו בה להיות חצרו.

רבא אמר, שרבי יעקב בר אידי הקשה נזקין. ממה ששנינו במשנה, ראה את המציאה ונפל עליה, ובא אחר והחזיק בה, זה שהחזיק בה זכה בה. ואם ארבע אמות קונות בכל מקום, יקנו לזה שנפל על המציאה ארבע אמותיו? עונה הגמרא, שכיון ולא אמר יקנו לי ארבע אמותי, במה שנפל גילה דעתו שהוא רוצה לקנות בנפילה, ולא בארבע אמות.

רב ששת אמר שחכמים תקנו ארבע אמות בסימטא, שאין הרבים דוחקים בה. ולא ברשות הרבים שהרבים דוחקים בה¹¹². ורבי אבא ברדלא אמר בכל מקום לרבות את צידי רשות הרבים, ולא את רשות הרבים עצמה.

ר"ל א' משם א' כ' ברדלא קטנה אין לה חצר וד' אמות ר"י א' יש לה חצר וד' אמות קטנה אין לה חצר ואין לה ארבע אמות. אם בעלה זרק גט לחצרה או לארבע אמותיה אינה מתגרשת. למרות שאשה גדולה שבעלה זרק גט לחצרה או לארבע אמותיה מתגרשת. ורבי יוחנן אמר משם רבי ינאי, קטנה יש לה חצר ויש לה ארבע אמות¹¹³. ולכאורה הם חולקים אם חצר התרבתה משום יד, וכמו שיש לקטנה יד כך יש לה חצר. או שחצר התרבתה משום שליחות, וכמו שקטנה אינה יכולה לעשות שליח כך אינה מתגרשת כשבעלה נתן לה את הגט בחצרה.

ק"ל אין שליח לדבר עבירה ואם חצר שואלת הגמרא, האם יש מי שאומר שחצר משום שליחות יש שליח לדבר עבירה התרבתה משום שליחות. הרי שנינו בברייתא

111 ואינו נקרא אפ' רשע ואפ' שעני המהפך בחררה ובא אחר ונטלו נקרא רשע, הוא משום שהוא יכול לטרוח ולקנות קרקע אחרת, אבל במציאה או בהפקר אי אפשר לומר כך. תוס'. ורש"י בקידושין חולק. הגהות הגר"א.

112 ואין לאדם בה ד' אמות מיוחדות שהרי גם אנשים אחרים עומדים בה. רש"י.

113 התוס' הקשו שלקמן אומרים שלומדים מציאה מגט וא"כ בגט שייך קנין ד' אמות. ובפ' הזורק בגיטין ר"י אמר קרוב לה אפ' מאה אמות ויכולה לשמרו הוא גט. וי"ל שבד' אמות שלה הוא גט אפ' אם הבעל יכול לשמרו כמותה. ועד ק' אמה אם גם הבעל יכול לשמרו אינו גט. תוס'. רע"א בגהש"ס הקשה הרי לומדים רק שחצר הא כיד אבל רק מה שהקנו לו חכמים הוא ידו. בגט הקנו לה עד ק' אמה, ובממון הקנו לו ד' אמות. גליון הש"ס.

שלומדים מהכתוב "אם המצא תמצא בידו הגנבה". "המצא תמצא"¹¹⁴ מכל מקום, לרבות שמשלם כפל גם אם הגניבה לא נמצאה בידו, אלא בגגו חצרו וקרפיו. ואם חצר התרבתה משום שליחות, הרי 'אין שליח לדבר עבירה'¹¹⁵? אמר רבינא, אומרים אין שליח לדבר עבירה רק כאשר השליח הוא בר חיוב. כיון שאומרים לשליח 'דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעים', ולא היה צריך לעשות את המעשה האסור. אבל בחצר שאינה בת חיוב, המשלח חייב במעשה השליח. שואלת הגמרא, אם כן האומר לאשה ועבד צאו וגנבו לי שאינם בני חיוב בתשלומין¹¹⁶, יהיה חייב על מעשיהם? עונה הגמרא, שאשה ועבד הם בני חיוב¹¹⁷, אלא שאין להם עכשיו ממה לשלם. שהרי שנינו במשנה נתגרשה האשה, נשתחרר העבד חייבין לשלם.

רב סמא אמר, אומרים אין שליח לדבר עבירה היכן שאם השליח רוצה יעשה את השליחות, ואם לא ירצה לא יעשה אותה. אבל בחצר ששמים בה בעל כרחו, יש שליח לדבר עבירה.

הנפקא מינה בין רבינא לרב סמא היא בכהן שאמר לישראל¹¹⁸, צא וקדש לי אשה גרושה. או באיש שאמר לאשה צאי והקיפי לי קטן¹¹⁹. ללשון שאומרת שאין שליח לדבר עבירה בכל מקום שאם ירצה יעשה, ואם לא ירצה לא יעשה¹²⁰ גם באלו אין שליח לדבר עבירה. וללשון שהדבר תלוי אם השליח הוא בר חיוב או לא, בשני אלו שהשליח אינו בר חיוב בעבירה זאת, ויש שליח לדבר עבירה והמשלח יתחייב על מעשה השליח. כיון שישראל אינו אסור לשאת גרושה, והכהן עובר בשעת הלקיחה באיסור "לא יקחו". וכיון שאשה אינה באיסור הקפת הראש המשלח יתחייב על הקפת ראש הקטן בשליחותו.

הנפקא מינה היא בכהן שאמר לישראל קדש לי גרושה

114 לא אומרים שהמצא הוא כלל בידו פרט כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט מפני שמטילים את ידו בין המצא לתמצא והוא כלל ופרט וכלל. וכן בסמוך בגט י"ל שושלחה חזר וכלל. תוס'.

115 יש מי שלומד זאת בקידושין משחוט חוץ, הוא ולא שלוחו. ויש מי שלומד משום שמעילהוטיבחה הם שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדים. תוס'.

116 שהרי שנינו העבד והאשה פגיעתן רעה הם שחבלו באחרים פטורים. רש"י.

117 והשולח את הבערה ביד חש"ו פטור מפני שאינם בני שליחות. תוס'.

118 אבל אם אמר לכהן הוא נקרא בר חיובא כיון שאם היה מקדשה לעצמו היה עובר עליה. אבל ישראל אע"ג שעובר על מפני עוור לא נקרא בר חיובא. ואפילו שלרבא הכהן אינו לוקה על הקידושין בלא ביאה, י"ל שאם הכהן יבעול אותה ילקה גם על הקידושין. או שיש לרבא נפק"מ שאם יש שליחות הקידושין חלים ואם לא אינם חלים. תוס'.

119 לאו דוקא קטן אלא שהגדול לא יתן להקיף את ראשו. רש"י.

120 התוס' מקשה ממה ששנינו במשנה, היה מושכו ומת ברשות הבעלים פטור, הגביהו או הוציאו ומת חייב. ורש"י פירש בלשון אחד שהגנב א' לשומר שור א' שיש לי בבית פלוני קחנו ותהיה שומר חנם. והוציאו השומר ברשות בעלים ומת חייב הגנב במשיכתו. והרי אי בעי לא עביד. וי"ל שכיון שהשומר אינו יודע שהוא גנב הוא כחצר שבע"כ מניח בה. תוס'.

“ונתן בידה” אפילו שואלת הגמרא, האם יש מי שאומר שחצרה לא התרבתה משום ידה? הרי שנינו בברייתא, אין לי אלא ידה גגה חצרה וקרפיפה מנין תלמוד לומר “ונתן בידה” ונתן מכל מקום¹²¹. ומכאן שחצרה משום ידה ולא משום שליחות? עונה הגמרא, שלענין גט כולם סוברים שחצרה התרבתה משום ידה. ורבי יוחנן משום רבי ינאי, וריש לקיש משום רבי אבא ברדלא חולקים לענין מציאה. רבי יוחנן סובר שלומדים מציאה מגט¹²², לומדים ממון מאיסור וחצרו משום ידו. וריש לקיש סובר שלא לומדים מציאה מגט, מפני שלא לומדים ממון מאיסור ובממון חצר התרבתה מהכתוב “אם המצא תמצא בידו”, משום שליחות¹²³.

ואיבעי”א שנחלקו אם לומדים קטן מקטנה או שנאמר, שבקטנה שבה נתרבתה ואיבעי”א זה אמר דבר אחד וזה ד”א ולא נחלקו חצר בגט משום יד, כולם סוברים שלומדים מציאה מגט. ונחלקו בקטן שלא מצאנו שחצר נתרבתה בו. רבי יוחנן סובר שלומדים קטן מקטנה, וריש לקיש סובר שלא לומדים קטן מקטנה. או שנאמר שרבי יוחנן וריש לקיש אינם חולקים כלל. ריש לקיש אמר לענין מציאה, ורבי יוחנן אמר לענין גט. או שרבי יוחנן מדבר בקטנה, וריש לקיש מדבר בקטן¹²⁴.

121 כיון שלא כתוב ובידה יתננו דורשים את הכתוב “ונתן” על הכתוב “וכתב”. “וכתב ונתן” ואפ’ בחצרה. ואם חצרה משום שליחות הרי שליחות של האשה כתובה כשכתוב “ושלחה” מלמד שהאשה עושה שליח. רש”י.
 122 לימוד זה הוא מדרבנן, שהרי מציאת קטן אינה אלא מדרבנן. ואינם חולקים לענין יד אלא לענין חצ. תוס’.
 123 משום שהיינו אומרים אין שליח לדבר עבירה. רש”י. רע”א בגהש”ס מקשה אם לא יודעים מסברא את החילוק שאינו בר חיובא, או אי בעי עביד אי בעי לא עביד, מנין שבאמת יש שליחות. ואולי חצר התרבתה משום יד וצריך שיעמוד בצד חצרו. גליון הש”ס.
 124 רש”י.

